

13 Activiteiten bij de realisatie van werken

13.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden activiteiten opgenomen die bij diverse handelingen van de Rijkswaterstaat aan de orde zijn. Het gaat om de realisatie van werken, maar ook kunnen de activiteiten bij beheer en onderhoud voorkomen en bijvoorbeeld de uitvoering van proefprojecten. In het rapport wordt veelvuldig in de opmerking bij handelingen naar deze bijlage verwezen. De bedoeling is dat de handelingen waarbij dat gebeurt nader onderverdeeld worden in activiteiten zoals hier gegeven. Het gaat hier om de volgende handelingen:

Handeling	Omschrijving
165	Sanering waterbodems
170	Aanleg baggerspeciedepots
821	Beheer en onderhoud baggerspeciedepots
172	Bergen baggerspecie
184	Aanleg werken waterkwantiteitsbeheer
798	Beheer en onderhoud werken waterkwantiteitsbeheer
799	Sloop werken waterkwantiteitsbeheer
801	Aanleg werken derden in Nederland
201	Aanleg werken bij schutsluizen
204	Uitvoeren natuurontwikkelingsprojecten
205	Aanleg en herstel vispassages
207	Aanleg milieuvriendelijke oevers
233	Bouw vaartuigen ter bestrijding verontreiniging
328	Aanleg overslagdepots zeezand
384	Aanleg Deltawerken
852	Aanleg primaire waterkeringen
389	Beheer en onderhoud waterkeringen
803	Sloop waterkeringen
394	Aanleg kustwerken
540	Aanleg kunstwerken
541	Aanleg vaarwegen en havens
542	Bouw overzetveren
543	Aanleg wegen
544	Aanleg verkeersvoorzieningen
545	Aanleg natuurvoorzieningen
928	Aanleg kabels en leidingen
929	Uitvoeren nazorgwerkzaamheden
800	Aanleg werken buitenland
549	Inspectie infrastructurele werken
550	Beheer en onderhoud infrastructurele werken
551	Ijsvrijmaken infrastructurele werken
552	Opruimen wrakken
571	Aanleg benuttingsvoorzieningen
611	Aanleg veerhavens
612	Beheer en onderhoud veerhavens
652	Aanleg uitwateringsluizen landaanwinningprojecten
653	Aanleg schutsluizen landaanwinningprojecten
654	Aanleg vaarwegen landaanwinningprojecten
655	Aanleg gemalen landaanwinningprojecten
656	Aanleg havens landaanwinningprojecten
658	Aanleg wegen landaanwinningprojecten

De activiteiten hebben standaard een vernietigingstermijn. Deze is 1, 7, 20 of 30 jaar, afhankelijk van de verantwoordingsstermijn die voor de betreffende activiteiten geldt. De verantwoordingsstermijn gaat pas in als het project financieel afgewikkeld is. De term financiële afwikkeling geeft aan dat alle nazorgactiviteiten gereed zijn en de laatste facturen zijn afgewikkeld. Deze periode van tussen het praktische einde van een project en de laatste financiële afronding kan oplopen tot 2 à 3 jaar. Hierna gaat de betreffende vernietigingstermijn in. Voor de activiteiten met een financieel aspect betekent dit in de praktijk meestal een vernietigingstermijn van 10 jaar (7 + 3) na einde project.

Veel werken zijn of kunnen in de toekomst historisch waardevol zijn. De criteria uit bijlage 1 zijn opgesteld om dat in samenwerking met het Nationaal Archief te bepalen. Als één of meerdere van deze criteria van toepassing zijn, komen een aantal activiteiten voor permanente bewaring in aanmerking. Het gaat om de volgende activiteiten:

Activiteit	Omschrijving
.3	Planstudiebesluit
.4	Opstellen startnotitie
.6	Opstellen richtlijnen inhoud trajectnota's
.7	Opstellen trajectnota / MER
.8	Opstellen ontwerp-tracébesluit
.9	Vaststellen tracébesluit
.13	Vastleggen functionele en technische uitgangspunten
.15	Opstellen ontwerpplannen
.16	Maken definitief ontwerp
.17	Vorbereidingsbesluit uitvoering
.24	Aanvraag goedkeuring lagere overheden
.25	Overeenkomsten andere overheden
.27	Beschikbaar stellen bestek / nota van inlichtingen
.29	Opdrachtverlening op aanbesteding
.30	Uitvoeringsbesluit
.39	Voeren van rechtgedingen
.40	Opleveringsbesluit
.45	Tussentijdse rapportages
.46	Naamgeving aan RWS-werken
.49	Overdragen uitgevoerde werken

Voor grote projecten zijn bovenstaande activiteiten aan te wijzen als te Bewaren!!

De indeling van de activiteitenlijst is gerelateerd aan de fase-indeling, zoals deze in het Meerjarenplan Infrastructuur en Transport (MIT) voorkomt. De fase-overgangen worden gevormd door beslismomenten, die op ministerieel niveau plaatsvinden, maar ook een impact hebben op uitvoerend niveau. Voor de realisatie van niet-tracéwetplichtige waterprojecten is in navolging van de SNIP opgezet (Spelregelkader Natte Infrastructuur Projecten), die vrijwel hetzelfde opgebouwd is als de MIT.

- Voorlopige erkenning van probleem door minister;
- Beslismoment 1: Intake-besluit minister → Verkenningsstudie → onderzoek probleem, bepalen oplossingsrichtingen en varianten;
- Beslismoment 2: opdracht tot het uitvoeren van een planstudie
- Planstudie: Startnotitie, trajectnota/MER, projectnota
- Natte infrastructuurprojecten: Beslismoment 2a Variantkeuze (trajectnota/MER, projectnota)
- Beslismoment 3: Tracebesluit (samen met VROM) / Projectbesluit (niet-infrastructureel);
- Beslismoment 4: Afronding Planstudie / voorbereidingsbesluit uitvoering
- Beslismoment 5: Uitvoeringsbesluit
- Beslismoment 6: Oplevering project

In 1988 is door de Tweede Kamer der Staten-Generaal de procedure Controle Grote Projecten vastgesteld¹. Aanleiding was een aantal kwesties waarbij de Tweede Kamer met aanzienlijke begrotingsoverschrijdingen werd geconfronteerd op een moment dat de ontwikkelingen reeds onherroepelijk waren². De procedure houdt in dat de Tweede Kamer bepaalde projecten als groot project kan aanmerken. Als gevolg van een aanwijzing als groot project wordt door de betreffende minister of staatssecretaris intensief informatie aan de Tweede Kamer gegeven. Ook heeft de Tweede Kamer de bevoegdheid om rechtstreeks contact op te nemen met de organisatieonderdelen van de rijksoverheid die zich met het project bemoeien.

13.2 Probleemonderzoek en planstudie

De aanleg of ingrijpende wijziging van een element van de hoofdinfrastructuur vereist een zorgvuldige voorbereiding. Behalve de belangenafweging, die bij dit soort projecten grote individuele voor- en nadelen betreft, dient de overheid rekening te houden met bestemmingsplannen die gewijzigd dienen te worden, met vergunningen die aangevraagd dienen te worden, met budgetten en prioriteiten. Een slechte planning kan betekenen dat een werk nooit tot uitvoering gebracht kan worden. Reeds lang wordt er door de Rijkswaterstaat bij dit soort werken een vaste tracéprocedure in acht genomen. Het doel van deze procedures is om te komen tot een vaste besluitvorming omtrent de aanleg van infrastructurele werken.

Voor 1994 werd er gebruik gemaakt van buitenwettelijke tracéprocedures. De procedures zijn in eerste instantie ontwikkeld in de jaren vijftig, toen de regering stelselmatig de verbetering en uitbouw van het Nederlandse hoofdwegennet ter hand nam. De aanleg van infrastructurele werken was voor 1965 (het tijdstip van de invoering van de Wet op de ruimtelijke ordening) niet aan wettelijke belemmeringen in de vorm van verbodsbepalingen of vergunningverlening onderworpen³. De procedure tot 1970 was tamelijk eenvoudig:

- verkenning en vaststelling van het globale tracé van nieuw aan te leggen infrastructurele werken;
- (eventueel) advisering door de Raad van de Waterstaat (Commissie van Overleg voor de Wegen, COW);
- uitwerking in detail van het tracé en opstelling van een plan van uitvoering.

De invoering van de Wet op de ruimtelijke ordening (WRO) in 1965 veranderde de situatie aanzienlijk. De WRO gaat uit van het principe dat beslissingen die van invloed zijn op de bestemming van de grond en daarmee op de kwaliteit van het leefmilieu, via een bestemmingsplanprocedure aan een publieke discussie onderworpen dienen te worden. De bestemmingsplanprocedure is een gemeentelijke aangelegenheid waarin direct ingrijpen door de hogere bestuurslagen niet zonder meer mogelijk is. Tot 1985 hadden enkel Gedeputeerde Staten door middel van hun bevoegdheid tot goedkeuring van de gemeentelijke bestemmingsplannen mogelijkheid om de inhoud van de plannen te beïnvloeden. Pas sinds 1985 heeft de regering een rechtstreekse aanwijzingsbevoegdheid. Het spreekt vanzelf dat de WRO de Rijkswaterstaat dwong tot een intensief overleg met de lagere overheden, met name met de gemeenten die hun bestemmingsplannen moesten aanpassen. Na enige jaren van praktische ervaring met de WRO kreeg in 1970-1971 een buitenwettelijke procedure vorm⁴. De procedure zag er als volgt uit⁵:

- voorbereiding van de tracénota door de Rijkswaterstaat, hierbij werd overleg gepleegd met andere betrokken overheden en belanghebbende instanties;
- de Raad van de Waterstaat wordt om advies gevraagd;
- de Commissie van Overleg voor de Wegen (COW) van de Raad van de Waterstaat legt de tracénota ter visie;
- Rijkswaterstaat geeft toelichting op openbare voorlichtingsbijeenkomsten;
- de COW ontvangt schriftelijke bezwaren en opmerkingen op de tracénota;
- in een openbare hoorzitting, georganiseerd door de COW, kunnen particuliere instanties en burgers inspreken;
- de COW organiseert een besloten hoorzitting voor overheidsbesturen en belanghebbende organisaties;

¹ TK 1987-1988, 18 963, nr. 8.

² Zie bijvoorbeeld Bakker, R. *Procedure "controle grote projecten"* in: *Beleidsanalyse* 1991, nr. 3.

³ Zie Edens, D.F., *Op weg naar de Tracéwet* in: Boelens, S.B. e.a. (eds), *Waterstaatswetgeving: verleden, heden en toekomst*, Zwolle 1992, pg. 240.

⁴ Zie brieven van 10 juli 1970, HW/RWW 41643 en van 20 oktober 1971 HW/N 66820.

⁵ Zie Edens, D.F., *Op weg naar de Tracéwet* in: Boelens, S.B. e.a. (eds), *Waterstaatswetgeving: verleden, heden en toekomst*, Zwolle 1992, pg. 242.

- de COW rapporteert aan de Raad van de Waterstaat, de Raad van de Waterstaat rapporteert aan de minister van Verkeer en Waterstaat;
- de minister van Verkeer en Waterstaat neemt een tracébeslissing.

De tracénota had in principe slechts betrekking op het globale verloop van de hoofdweg, landelijke railweg of hoofdvaarweg⁶.

Eind zeventiger en begin tachtiger jaren wordt de procedure aangepast en gaat er als volgt uit zien⁷

- voorbereiding van de projectnota door Rijkswaterstaat, hierbij wordt onder andere vooroverleg gepleegd met betrokken overheden en belanghebbende instanties;
- de Raad van de Waterstaat wordt om advies gevraagd;
- de COW van de Raad van de Waterstaat legt de projectnota ter visie;
- Rijkswaterstaat geeft toelichting op openbare voorlichtingsbijeenkomsten;
- de COW ontvangt schriftelijke bezwaren en opmerkingen die in een openbare hoorzitting door de indieners nader kunnen worden toegelicht;
- de COW rapporteert aan de Raad van de Waterstaat, de Raad van de Waterstaat rapporteert aan de minister van Verkeer en Waterstaat;
- de minister van Verkeer en Waterstaat neemt een tracébeslissing.

Opmerkelijk is het verdwijnen van de besloten hoorzitting voor de overheidsinstanties. De projectnota is nu uitgebreider en bevat⁸

- alternatieve tracé mogelijkheden en varianten van de alternatieven;
- een verbreding van de af te wegen belangen.

Na 1987 wordt de tracéprocedure in combinatie met de Milieueffectrapportage (MER) uitgevoerd, de projectnota is dan tevens milieu effectrapport (MER). De procedure is dan vrijwel gelijk aan de procedure onder de Tracéwet die hierna behandeld wordt.

Binnen de ministeries van Verkeer en Waterstaat en van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer kwam medio 1990 een concept Tracéwet gereed. Na een uitgebreide adviesronde, waarin een tweetal adviesorganen (Raad van de Waterstaat en Raad van Advies voor de Ruimtelijke Ordening) en een groot aantal belanghebbende instanties werden geconsulteerd, werd 1992 het wetsvoorstel bij de Tweede Kamer ingediend. De hoofdaanleiding voor het opstellen van deze wet was de directe inpassing van het tracébesluit (sectorplanning) binnen de planfiguren van de ruimtelijke ordening (facetplanning). Op 1 januari 1994 is de Tracéwet⁹ van kracht geworden. Belangrijk in deze wet is de koppeling van de vaststelling van een tracé met de milieu effectrapportage die op basis van de Wet milieubeheer opgesteld dient te worden.

De tracé/MER procedure ziet er na inwerkingtreden van de Tracéwet als volgt uit: (zie afbeelding 19):

- Door de betrokken RWS-dienst, meestal een Regionale Directie, wordt in overleg met provincies, gemeenten en waterschappen, aan de hand van een conceptstartnotitie een startnotitie opgesteld.
- Over de startnotitie wordt veelal voorlichting gegeven en hij wordt aan belanghebbenden en de Commissie Milieueffectrapportage ter beschikking gesteld.
- Door de belanghebbenden wordt ingesproken.
- De Commissie Milieueffectrapportage geeft advies ten behoeve van de richtlijnen voor de op te stellen trajectnota.
- De wensen van de belanghebbenden en de advies-richtlijnen van de Commissie Milieueffectrapportage worden door het Hoofdkantoor van de Waterstaat verwerkt tot richtlijnen voor de opstelling van de trajectnota. De richtlijnen worden door de ministers van Verkeer en Waterstaat en van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer vastgesteld.

⁶ Zie TK 1991-1992, 22 500, nr. 3, pg. 21.

⁷ Zie bijlage 2 van de Memorie van toelichting bij het Besluit tot vaststelling van het Rijkswegenplan 1984, Stb. 1984, nr. 239.

⁸ Zie Edens, D.F., *Op weg naar de Tracéwet* in: Boelens, S.B. e.a. (eds), *Waterstaatswetgeving: verleden, heden en toekomst*, Zwolle 1992, pg. 244.

⁹ Wet van 16 september 1993, Stb. 582.

- De betrokken RWS-dienst stelt met inachtneming van het pakket van eisen een trajectnota/MER op en levert voorlichting. Het Hoofdkantoor zendt deze toe aan de provincies, gemeenten, waterschappen en MER commissie. De trajectnota/MER wordt door het Overlegorgaan Verkeersinfrastructuur (OVI) ter inzage gelegd en in openbare hoorzittingen aan de orde gesteld.
- De MER commissie en het OVI adviseren over de trajectnota/MER, tevens rapporteert het OVI over de schriftelijke en mondelinge inspraak.
- Binnen de RWS (Hoofdkantoor) en in samenwerking met de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer komt een ontwerp tracébesluit tot stand. Bij de totstandkoming van dit besluit worden de RPC-departementen (de departementen vertegenwoordigd in de Rijksplanologische Commissie) betrokken. Het besluit wordt aan provincies, gemeenten en waterschappen toegezonden en ter inzage gelegd.
- Mede naar aanleiding van de reacties op het ontwerp tracébesluit wordt door de ministers van Verkeer en Waterstaat en van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer het trajectbesluit vastgesteld.
- Het tracébesluit wordt ter inzage gelegd en aan de Staten-Generaal toegezonden.

Op het tracébesluit kan eventueel beroep bij de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State worden ingesteld.

Bestuurlijke processen als de tracé-vaststelling hebben de neiging om naar voren uit te dijen. Voorafgaand aan het opstellen van een (concept-)startnotitie is met de invoering van het Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport (MIT) een verkenningfase ingevoerd. Nadat er initiatief is genomen vindt er een intake-besluit plaats van de minister om een verkenningstudie uit te voeren; het doel van de verkenning is om nut en noodzaak van een project vast te stellen. De verkenning richt zich op het identificeren van het (toekomstig) verkeers- en vervoersprobleem in een gebied; daarbij staan wensen, voornemens en mogelijkheden voor ontwikkelingen in een gebied centraal. Verder wordt aangegeven wie de verantwoordelijken voor de mogelijke oplossingsrichtingen zijn.¹⁰

Onder een tracé verstaat de Tracéwet¹¹:

- de aanduiding op een of meer topografische of geografische kaarten van het verloop en de geografische omvang van een aan te leggen of te wijzigen hoofdweg, landelijke railweg of hoofdvaarweg en
- indien het de aanleg of wijziging van een hoofdweg of landelijke railweg betreft, een nauwkeurige beschrijving van:
 - * de daarbij te realiseren ligging in het terrein;
 - * het daarbij te realiseren aantal rijstroken of sporen;
 - * de daarbij te realiseren infrastructurele voorzieningen (zoals op- en afritten, gelijkvloerse en ongelijkvloerse kruisingen met de hoofdweg, verzorgingsplaatsen zoals wegrestaurants, benzinstations en parkeerplaatsen, stations bij landelijke railwegen, opslagplaatsen en steunpunten bij hoofdwegen en landelijke railwegen e.d.¹²);
 - * de daarbij te realiseren maatregelen van landschappelijke, landbouwkundige en ecologische aard;
- indien het de aanleg of wijziging van een hoofdvaarweg betreft, een nauwkeurige beschrijving van:
 - * het voor het gebruik van de hoofdvaarweg toe te laten laadvermogen per schip;
 - * de daarbij te realiseren bijkomende infrastructurele voorzieningen (havenkaden e.d.);
 - * de daarbij te realiseren maatregelen van landschappelijke, landbouwkundige en ecologische aard;
- indien het de aanleg of wijziging van een hoofdweg of landelijke railweg betreft, de in acht te nemen grenswaarden voor geluidshinder en de aanduiding van de te realiseren geluidwerende voorzieningen.

¹⁰ Minister van Verkeer en Waterstaat (Hoofdkantoor/Bouwdienst), *Wegontwerpproces hoofdwegen*, Apeldoorn 2000, p. 17.

¹¹ Art. 1, lid 1, onder h, Tracéwet (Stb. 1993, 582).

¹² Zie TK 1991-1992, 22 500, nr. 3, pg. 21.

Activiteiten

(.1) Interne project-opdrachtverlening	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het verlenen van een interne projectopdracht voor de mogelijke aanleg of verbetering van werken.
Periode:	
Bron:	Ministerie van Verkeer en Waterstaat (DWW), DHV Milieu en infrastructuur BV, <i>Handleiding voor de tracé/m.e.r.-procedure</i> (Delft 1998).
Waardering:	Aanleg en verbetering: V, 1 jr. na buitengebruikstelling, vervanging of sloop; Overig: V, 7 jr. na financiële afwikkeling project.
Product:	Projectopdracht
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none">• Het betreft hier opdrachten van het ministerie, de DG's en binnen Rijkswaterstaat de opdrachten van directies naar andere RWS-onderdelen, i.c. de specialistische diensten.• Document(groep)en die hier bijvoorbeeld onder vallen zijn:<ul style="list-style-type: none">- Doelstellingsdocumenten- Projectopdracht- Behoeftenlijst Principaal (BD)- Aanbieding Principaal (BD)

(.2) Verkenningenstudie van werken	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het onderzoeken van de mogelijke aanleg of verbetering van werken.
Periode:	
Bron:	Ministerie van Verkeer en Waterstaat (DWW), DHV Milieu en infrastructuur BV, <i>Handleiding voor de tracé/m.e.r.-procedure</i> (Delft 1998); Minister van Verkeer en Waterstaat (HKW), <i>SNIP, Spelregels voor natte infrastructuurprojecten</i> (Den Haag 2002) p. 11.
Waardering:	Aanleg en verbetering: V, 1 jr. na buitengebruikstelling, vervanging of sloop; Overig: V, 7 jr. na financiële afwikkeling project.
Product:	
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none">• De beslissing tot het uitvoeren van een verkenningenstudie (intake-besluit minister V&W) is het eerste beslismoment in de MIT/SNIP-procedure• Document(groep)en die hier bijvoorbeeld onder vallen zijn:<ul style="list-style-type: none">- nota's mogelijke oplossingen;- haalbaarheidstudies;- verkenningennotitie of verkenningenrapport.

(.3) Planstudiebesluit	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het nemen van besluiten tot het opnemen van een mogelijke aanleg of verbetering van infrastructurale werken in de planstudietabel van de MIT/SNIP.
Periode:	
Bron:	Ministerie van Verkeer en Waterstaat (DWW), DHV Milieu en infrastructuur BV, <i>Handleiding voor de tracé/m.e.r.-procedure</i> (Delft 1998); Minister van Verkeer en Waterstaat (HKW), <i>SNIP, Spelregels voor natte infrastructuurprojecten</i> (Den Haag 2002) p. 11.
Waardering:	V, 20 jr. na onherroepelijk worden besluit (werken die voldoen aan de criteria uit bijlage 1: B).
Product:	Besluit
Opmerking:	Deze beslissing vormt het tweede beslismoment in de MIT/SNIP-procedure en vormt het begin van de planstudie-fase.

(.4) Opstellen startnotitie

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het opstellen van (concept-)startnotities ten behoeve van de voorgenomen aanleg of verbetering van infrastructurele werken.
Periode:	
Bron:	Art. 7.12 Wet milieubeheer (Stb. 1979, 422); art. 3 Tracéwet (Stb. 1993, 582).
Waardering:	V, 30 jr. na publicatie (werken die voldoen aan de criteria uit bijlage 1: B).
Product:	(concept-)startnotitie
Opmerking:	

(.5) Opstellen projectplan

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het opstellen van projectplannen ten behoeve van de voorgenomen aanleg, verbetering of onderhoud van werken.
Periode:	
Bron:	Ministerie van Verkeer en Waterstaat (DWW), DHV Milieu en infrastructuur BV, <i>Handleiding voor de tracé/m.e.r.-procedure</i> (Delft 1998).
Waardering:	Aanleg en verbetering: V, 1 jr. na buitengebruikstelling, vervanging of sloop Overig: V, 7 jr. na financiële afwikkeling project
Product:	Projectplan
Opmerking:	

(.6) Opstellen richtlijnen inhoud trajectnota's

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het (mede) opstellen van richtlijnen met betrekking tot de inhoud van project- of trajectnota's voor de aanleg of verbetering van infrastructurele werken.
Periode:	
Bron:	Art 7.15. Wet milieubeheer (Stb. 1979, 422).
Waardering:	V, 30 jr. na publicatie (werken die voldoen aan de criteria uit bijlage 1: B).
Product:	Richtlijn
Opmerking:	Per project wordt door de MER-commissie in richtlijnen bepaald hoe voldaan kan worden aan de milieuwetten die van toepassing zijn op het project, met name de Wet Milieubeheer. Deze richtlijnen vormen de basis van de trajectnota.

(.7) Opstellen trajectnota / MER

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het opstellen van tracé-, project- en trajectnota/MER's met betrekking tot voorgenomen aanleg of verbetering van infrastructurele werken.
Periode:	
Bron:	Art. 7, Wet milieubeheer (Stb. 1979, 422); Art. 3, lid 1, Tracéwet (Stb. 1993, 582); Minister van Verkeer en Waterstaat (HKW), <i>SNIP, Spelregels voor natte infrastructuurprojecten</i> (Den Haag 2002) p.
Waardering:	V, 30 jr. na publicatie (werken die voldoen aan de criteria uit bijlage 1: B).
Product:	
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none">- Vroeger ging het initiatief vaak uit van het Hoofdkantoor; vanaf de jaren tachtig is het initiatief steeds meer bij de Regionale Directies komen te liggen.- Voor de inwerkingtreding van de Tracéwet in 1994, werden zogenaamde projectnota's en (nog vroeger) tracénota's opgesteld. In de Tracéwet wordt van trajectnota's gesproken. De term projectnota wordt ook gebruikt voor werken die niet onder de Tracéwet vallen. Ook kan voor niet-infrastructurele werken alleen een MER-procedure gevolgd worden.- Hieronder vallen ook natuurcompensatieplannen.- Ten behoeve van de opstelling van de nota's wordt uitgebreid overleg gevoerd met diverse overheidsinstanties (rijksdiensten, gemeenten, waterschappen en provincies alsmede buitenlandse overheden) en belangenorganisaties. In een gevorderd stadium heeft dit overleg plaats aan de hand van een zogenaamde interimnota.- De keuze voor een variant in de projectnota/MER vormt beslismoment 2a van de SNIP-procedure.

(.8) Opstellen ontwerp-tracébesluit	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het (mede) opstellen van ontwerp-tracébesluiten en gewijzigde ontwerp-tracébesluiten en het plegen van bestuurlijk overleg naar aanleiding van deze ontwerpbesluiten.
Periode:	1994-
Bron:	art. 11 - 14, Tracéwet (Stb. 1993, 582).
Waardering:	V, 20 jr. na onherroepelijk worden tracébesluit (werken die voldoen aan de criteria uit bijlage 1: B).
Product:	Ontwerp-tracébesluit
Opmerking:	Voor werken die niet onder de Tracéwet vallen, wordt een ontwerp-projectbesluit opgesteld.

(.9) Vaststellen tracébesluit	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het (mede) vaststellen van project- of tracébesluiten.
Periode:	1994-
Bron:	art. 15, Tracéwet (Stb. 1993, 582); Ministerie van Verkeer en Waterstaat, <i>MIT Projectenboek</i> (Den Haag 2002) pg. 8; Minister van Verkeer en Waterstaat (HKW), <i>SNIP, Spelregels voor natte infrastructuurprojecten</i> (Den Haag 2002) p. 12-13.
Waardering:	V, 20 jr. na onherroepelijk worden tracébesluit (werken die voldoen aan de criteria uit bijlage 1: B).
Product:	Tracébesluit (KB)
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none"> - Hieronder valt ook het verwerken van de inspraak op het ontwerp-tracébesluit in een reactienota. - Dit besluit wordt samen met de Minister van VROM genomen en vormt het derde beslismoment in de MIT/SNIP-procedure.

13.3 Onderzoek, meting en inspectie

Het verrichten van onderzoek, het verzamelen en leveren van meetgegevens en het verrichten van inspectie kan zelfstandig plaats hebben, maar ook in het kader van een werk. In principe zijn hierin drie gradaties te herkennen:

1. Zelfstandig verricht, niet direct in het kader van een werk;
2. Zelfstandig verricht in het kader van een werk;
3. Verricht als deel van een activiteit.

Voor een zelfstandig onderzoeks-, advies- of meetproject (gradatie 1) zijn er zelfstandige handelingen van toepassing op het project, die elders in het rapport gevonden kunnen worden. Als er onderzoek wordt verricht in het kader van bijvoorbeeld een startnotitie, hoort dit in principe onder de betreffende activiteit thuis, omdat dit onderzoek niet los van de startnotitie gezien kan worden (gradatie 3). Voor het overige onderzoek, meting of inspectie, bijvoorbeeld een onderzoek dat voor een ander organisatie-onderdeel verricht wordt (gradatie 2), zijn de onderstaande activiteiten te gebruiken.

Activiteiten

(.10) Verrichten wetenschappelijk onderzoek	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het verrichten van wetenschappelijk onderzoek in het kader van de aanleg of verbetering van waterstaatswerken.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews
Waardering:	Aanleg en verbetering: V, 1 jr. na buitengebruikstelling, vervanging of sloop; Overig: V, 7 jr. na financiële afwikkeling project.
Product:	(advies-)rapport
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none">• Hieronder vallen bijvoorbeeld:<ul style="list-style-type: none">- botanisch veldonderzoek;- (micro-)biologisch onderzoek;- fauna-onderzoek;- akoestisch onderzoek;- oudheidkundig bodemonderzoek;- milieukundig bodemonderzoek;- grondmechanisch onderzoek.• Deze activiteit kan alleen gebruikt worden als het onderzoek zelfstandig verricht wordt, maar wel in het kader van een werk: inhoudelijk niet zelfstandig, organisatorisch wel. Zie de inleiding van deze paragraaf voor verdere uitleg.

(.11) Verzamelen meetgegevens	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het verzamelen en leveren van meetgegevens ten behoeve van de aanleg en verbetering waterstaatswerken.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews
Waardering:	Aanleg en verbetering: V, 1 jr. na buitengebruikstelling, vervanging of sloop Overig: V, 7 jr. na financiële afwikkeling project
Product:	
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none">• Het gaat hier bijvoorbeeld om:<ul style="list-style-type: none">- waterpassingen;- hoogtemetingen;- plaatsbepalingen/positioneringen;- volumeberekeningen;- deformatiemetingen;- maatvoering van civiele werken.• Wanneer meetgegevens verzameld worden ten behoeve van gegevensverzamelingen of geleverd worden uit gegevensverzamelingen, zie dan hoofdstuk 9.• Wanneer metingen verricht worden ten behoeven van beheer en onderhoud, zie dan activiteit .12.• Deze activiteit kan alleen gebruikt worden als de metingzelfstandig verricht wordt, maar wel in het kader van een werk: inhoudelijk niet zelfstandig, organisatorisch wel. Zie de inleiding van deze paragraaf voor verdere uitleg.

(.12) Inspecteren waterstaatswerken

Actor: Minister van Verkeer en Waterstaat

Activiteit: Het verrichten van inspectie in het kader van het beheer en onderhoud van waterstaatswerken.

Periode: (1945-)

Bron: Ministerie van Verkeer en Waterstaat (BWD), *Beheer- en Onderhouds-systematiek Kunstwerken* (Utrecht 2000) [KUBOS.D.00022].

Waardering: V, 1 jr. na acceptatie nieuw inspectierapport

Product:

Opmerking:

- Hier wordt onder verstaan:

- het in kaart brengen van de toestand van een beheerobject;
- het leveren van gegevens die de kwaliteit van het beheerobject en het verloop daarvan in de tijd beschrijven;

Onder inspectie wordt dus niet handhaving van wet- en regelgeving verstaan.

- Er zijn verschillende soorten inspectie, zoals:

- Functioneringsinspectie;
- Totaal Technische Inspectie (TTI);
- Gericht Technische Inspectie (GTI);
- Nul-inspectie;
- Besteksinspectie;
- Overdrachtsinspectie.

- Schade-inspectie is een onderdeel van incidentmanagement. Zie daarvoor de betreffende handelingen.

- Deze activiteit kan alleen gebruikt worden als de inspectie zelfstandig verricht wordt, maar wel in het kader van een werk: inhoudelijk niet zelfstandig, organisatorisch wel. Zie de inleiding van deze paragraaf voor verdere uitleg.

13.4 Ontwerp

Hier worden alle ontwerp-activiteiten behandeld die tijdens een bouwproject verricht worden, zowel algehele ontwerpen als ontwerpen van deelobjecten als kabels en leidingen of groenvoorziening. Ook ontwerpberoeeningen vallen onder de betreffende activiteiten. Op deze regel is één uitzondering: het maken van een besteksontwerp. Dit valt onder het maken van het bestek

Activiteiten

(.13) Vastleggen functionele en technische uitgangspunten	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het formuleren en vastleggen van functionele en technische uitgangspunten voor het ontwerp.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews
Waardering:	Aanleg en verbetering: V, 1 jr. na buitengebruikstelling, vervanging of sloop (werken die voldoen aan de criteria uit bijlage 1: B). Overig: V, 1 jr. na financiële afwikkeling project
Product:	Programma van eisen (PvE)
Opmerking:	Deze eisen kunnen onderdeel zijn van een projectplan. Zie hiervoor de betreffende activiteit.

(.14) Maken voorontwerp	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het maken van een voorontwerp.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews
Waardering:	V, 1 jr. na financiële afwikkeling project
Product:	Voorontwerp
Opmerking:	

(.15) Opstellen ontwerpplannen	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het opstellen van plannen ten behoeve van het ontwerp van waterstaatswerken.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews
Waardering:	Aanleg en verbetering: V, 1 jr. na buitengebruikstelling, vervanging of sloop (werken die voldoen aan de criteria uit bijlage 1: B). Overig: V, 1 jr. na financiële afwikkeling project
Product:	Plannen (ontwerp)
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none">• Er bestaat een reeks van dit soort ontwerp-plannen. Voorbeelden zijn:<ul style="list-style-type: none">- landschapsplan;- natuurcompensatieplan;- waterhuishoudingsplan;- bermenplan;- portalenplan;• Deze plannen kunnen deel uit maken van andere activiteiten, zoals het opstellen van een Trajectnota/MER of een bestek. Zodra dit het geval is, dan moeten de plannen onder de betreffende activiteit geplaatst worden.

(.16) Maken definitief ontwerp	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het maken van een definitief ontwerp.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews
Waardering:	Aanleg en verbetering: V, 1 jr. na buitengebruikstelling, vervanging of sloop (werken die voldoen aan de criteria uit bijlage 1: B). Overig: V, 1 jr. na financiële afwikkeling project
Product:	Definitief ontwerp
Opmerking:	

13.5 Contractvoorbereiding

De voorbereiding op het uitvoeren van het werk is grofweg in twee trajecten te verdelen. Rijkswaterstaat heeft een eigen verantwoordelijkheid in het voorbereiden van de werkzaamheden en daarnaast wordt uitbesteding van de overige werkzaamheden aan een aannemer(scombinatie) voorbereid.

De eigen verantwoordelijkheid van het ministerie van Verkeer en Waterstaat en Rijkswaterstaat is voornamelijk gericht op de bestuurlijke inpassing van het project. Door Rijkswaterstaat wordt grond verworven (zo nodig door middel van onteigening), wordt de inpassing in streekplannen en bestemmingsplannen door lagere overheden gecontroleerd en worden uitvoeringsvergunningen aangevraagd. Ook kunnen bijvoorbeeld subsidies worden aangevraagd. Daarnaast kan het maken van ontwerpen en doen van metingen en onderzoek ook als voorbereiding op het contract worden gezien.

Het overgrote deel van de bouwwerkzaamheden die door de Rijkswaterstaat worden uitgevoerd, wordt door middel van aanbesteding bij aannemers belegd. Ook andere werkzaamheden, zoals scheepsbouw, ontwerpwerkzaamheden, het opstellen van bestekken en het doen van onderzoek, worden steeds meer aan derden uitbesteed. Aangezien uitbesteding van werken en diensten op praktisch alle RWS-taakgebieden aan de orde is, wordt de aanbesteding en wat daarmee samenhangt, hier apart behandeld.

Er zijn vier vormen van aanbesteding¹³:

- de openbare aanbesteding, die algemeen bekend wordt gemaakt en waarbij een ieder kan inschrijven;
- de aanbesteding met voorafgaande selectie, die algemeen bekend wordt gemaakt, waarbij een ieder zich als gegadigde kan aanmelden en waarbij vervolgens uit de gegadigden een selectie wordt gemaakt van uitvoerders die uitgenodigd worden om in te schrijven;
- de onderhandse aanbesteding
 - * zonder selectie, waarbij een beperkt aantal van tenminste twee potentiële opdrachtnemers tot inschrijving wordt uitgenodigd;
 - * met selectie, waarbij een beperkt aantal van tenminste twee potentiële opdrachtnemers in gelegenheid wordt gesteld aan de selectie deel te nemen, waarna een of meer van hen tot inschrijving word(t)(en) uitgenodigd;
- de onderhandelingsprocedure
 - * met voorafgaande bekendmaking, waarbij een algemene bekendmaking wordt gedaan, waarna de aanbesteder met een aantal door hem zelf gekozen gegadigden via onderhandelingen tot een contract komt;
 - * zonder voorafgaande bekendmaking, waarbij de aanbesteder met een of meer door hem zelf gekozen gegadigden via onderhandelingen tot een contract komt.

De onderhandelingsprocedure wordt vooral toegepast met betrekking tot onderzoeksopdrachten aan ingenieursbureaus en met betrekking tot speciale werken die gezien hun aard aan een specifieke aannemer gegund dienen te worden.

¹³ Zie art. 4, Uniform aanbestedingsreglement 1986.

De activiteiten zijn gebaseerd op het Uniform aanbestedingsreglement 1986. Dezelfde activiteiten zijn te vinden in het UAR 1972 en in het UAR EG 1991. Het verschil tussen Uniform aanbestedingsreglement 1986 en UAR 1972 is gelegen in het inhoudelijke deel van de procedure. Zo moet de aanbesteder onder het Uniform aanbestedingsreglement 1986 alle eisen die aan de aannemer en het werk gesteld worden, opnemen in het bestek, zodat de opdracht voor het werk zonder bezwaar aan de laagste inschrijver kan worden gegeven. Onder het UAR 1972 kon de aanbesteder bij het aanwijzen van de aannemer nog kwaliteitsoverwegingen laten meespelen. Het UAR EG-1991 kent naast de openbare aanbesteding en de aanbesteding met voorafgaande selectie, de twee bovengenoemde onderhandelingsprocedures. Deze worden in Nederland echter weinig toegepast.

De interne procedures bij de Rijkswaterstaat met betrekking tot aanbestedingen zijn de laatste jaren aan aanzienlijke veranderingen onderworpen geweest. Voor 1987 werden alle gunningen via het Hoofdkantoor afgedaan, na 1987 is in een aantal stappen een groot deel van de aanbestedingsbevoegdheden naar de HID's gemandateerd.

Een belangrijk document in de contractvoorbereiding is het bestek. Het bestek bestaat uit een beschrijving en tekeningen van het te maken werk. Het geeft informatie over de te verrichten werkzaamheden en de hoeveelheden materialen die hiervoor nodig zijn. De functionele en technische eisen van de toe te passen materialen worden ook in het bestek beschreven. Aan de hand van het bestek moet een opdrachtnemer een prijs kunnen bepalen waarvoor hij het werk denkt te kunnen uitvoeren. Nadat het bestek op de markt is gebracht mogen zowel de beschrijvingen als de tekeningen niet meer worden gewijzigd. Voor kleine projecten kan één bestek worden gemaakt, terwijl voor grote projecten meerdere bestekken kunnen worden gemaakt; bijvoorbeeld voor elke fase en voor aparte onderdelen zoals grondwerk, kunstwerken, verhardingen, beplanting, verlichting of verkeersregelsystemen.¹⁴

De invulling van het bestek is de laatste jaren aan het veranderen; de eisen van Rijkswaterstaat worden steeds meer functioneel en op hoofdlijnen gesteld, waardoor meer ruimte aan de opdrachtnemer/aannemer wordt gegeven om input te leveren aan het ontwerp. Een vergaande vorm hiervan zijn de zogenaamde Design & Construct-contracten, waarbij ook alle ontwerp-werkzaamheden aan de aannemer uitbesteed worden.

Activiteiten

(.17) Voorbereidingsbesluit uitvoering	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het verlenen van toestemming om te beginnen met de voorbereiding van de uitvoering van een infrastructureel werk
Periode:	1994-
Bron:	Ministerie van Verkeer en Waterstaat, <i>MIT Projectenboek</i> (Den Haag 2002) pg. 9; Minister van Verkeer en Waterstaat (HKW), <i>SNIP, Spelregels voor natte infrastructuurprojecten</i> (Den Haag 2002) p. 14.
Waardering:	V, 20 jr. na onherroepelijk worden besluit (werken die voldoen aan de criteria uit bijlage 1: B).
Product:	Besluit
Opmerking:	Deze beslissing ligt op ministerie-niveau en vormt het vierde beslismoment in de MIT/SNIP-procedure.

¹⁴ Minister van Verkeer en Waterstaat (Hoofdkantoor/Bouwdienst), *Wegontwerpproces hoofdwegen*, Apeldoorn 2000, p. 79.

(.18) Vaststellen marktbenaderingstrategie

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het vaststellen van een strategie ten aanzien van de benadering van de markt.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews
Waardering:	V, 7 jr. na financiële afwikkeling project.
Product:	
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none">• Het vaststellen van een marktbenaderingsstrategie kan op verschillende niveaus plaats hebben. Onder deze activiteit wordt alleen de project-specifieke strategie verstaan.• Hieronder valt o.m.:<ul style="list-style-type: none">- Het opstellen van selectiecriteria;- Het opstellen van een inkoopplan;- Het opstellen van een toetsingsplan.

(.19) Maken ramingen

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het maken van (deel)ramingen voor de kosten van een aan te besteden werk/project.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews
Waardering:	Aanleg en verbetering: V, 1 jr. na buitengebruikstelling, vervanging of sloop Overig: V, 1 jr. na financiële afwikkeling project
Product:	(deel-)raming
Opmerking:	

(.20) Verwerven grond en zakelijke rechten

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het op minnelijke wijze verwerven van grond en zakelijke rechten ten behoeve van de uitvoering van werken.
Periode:	(1945-)
Bron:	
Waardering:	Overeenkomsten en contracten: V, 7 jr. na verkoop grond/zakelijke rechten; Overige documenten: V, 7 jr. na financiële afwikkeling project.
Product:	
Opmerking:	Hieronder valt o.m.: <ul style="list-style-type: none">- het instellen van schattingscommissies;- het doen van aankoopvoorstellen;- de overdracht aan domeinen;- eventuele verkoop van grond of zakelijke rechten na afloop van een project.

(.21) Voorbereiden gedoogplicht en onteigening

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het voorbereiden van oplegging van een gedoogplicht dan wel het voorbereiden van onteigeningen ten behoeve van waterstaatswerken.
Periode:	(1945-)
Bron:	Onteigeningswet (Stb. 1851, 125), diverse artikelen, Belemmeringenwet Privaatrecht (Stb. 1927, 159) en Belemmeringenwet Verordeningen (Stb. 1899, 129), diverse artikelen.
Waardering:	Gedoogplicht: V, 20 jr. na onherroepelijk worden beschikking Onteigening: V, 20 jr. na rechterlijke uitspraak
Product:	(o.a.) KB
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none">- De onteigeningswet kent diverse titels, waarin verschillende procedures voor onteigeningen worden gegeven. Welke titel gebruikt wordt is in hoge mate afhankelijk van de aard van het uit te voeren werk.- De volgende activiteiten komen bij de onteigeningen aan de orde:<ul style="list-style-type: none">• Het ter visie leggen van voorgenomen onteigeningen en het organiseren van de inspraak, dit gebeurt in hoofdzaak door de lagere overheden.• Het voorbereiden van wetten tot verklaring van algemeen nut. Deze stap komt voor in de procedure van Titel I van de Onteigeningswet en wordt slechts zeer zelden toegepast.• Het voorbereiden van Koninklijke Besluiten waarbij de te onteigenen percelen, erfdienstbaarheden en andere zakelijke rechten worden aangewezen.- De feitelijke onteigening heeft op basis van het koninklijke besluit plaats in een rechtsgeding.

(.22) Aanvraag vergunningen

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het aanvragen van vergunningen, ontheffingen en andere beschikkingen die nodig zijn voor de opzet van het werk volgens het bestek.
Periode:	(1945-)
Bron:	§ 5, art. 1, UAV 1989.
Waardering:	V, 1 jr. na afloop geldigheidstermijn vergunning of ontheffing
Product:	
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none">- Het gaat om vergunningen die over het algemeen bij andere overheden moeten worden aangevraagd. Rijkswaterstaat neemt hier een positie in die in principe gelijkwaardig is aan die van iedere andere instantie die iets wil ondernemen. In het geval van ontgrondingen komt het voor dat RWS aanvrager en verstrekker is van een vergunning, ontheffing etc.- In bepaalde gevallen kan het voorkomen dat RWS - alvorens een vergunning bij een gemeente te kunnen vragen - eerst een verzoek tot wijziging van het gemeentelijke bestemmingsplan moet indienen (zie voormalige handeling 28.520).- Het betreft naast bouwvergunningen o.m. vergunningen in het kader van de volgende wetten en andere regelingen (dit is geen uitputtende opsomming):<ul style="list-style-type: none">• Ontgrondingenwet (Stb. 1965, 509);• Wet geluidhinder (Stb. 1979, 99);• Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Stb. 1969, 536);• Wet bodembescherming (Stb. 1986, 374);• Afvalstoffenwet;• Wet chemische afvalstoffen;• Grondwaterwet (Stb. 1981, 392);• Wet milieubeheer (Stb. 1979, 422);• Div. natuurbeschermingswetten;• provinciale en gemeentelijke verordeningen en waterschapskeuren.

(.23) Aanvraag subsidie

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het aanvragen van subsidie in het kader van de aanleg of verbetering van waterstaatswerken.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interview
Waardering:	V, 7 jr. na financiële afwikkeling project.
Product:	
Opmerking:	Het gaat hier om milieu- en energiebesparings-subsidie, bijv. uit Europese gelden. Door de tijdrovende procedures komt het echter weinig voor dat subsidie wordt aangevraagd.

(.24) Aanvraag goedkeuring lagere overheden

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het aanvragen van goedkeuring van lagere overheden om nieuwe werken uit te voeren.
Periode:	1900-
Bron:	(o.a.) Art. 33, Waterstaatswet 1900 (Stb. 1900, 176)
Waardering:	V, 1 jr. na financiële afwikkeling project (werken die voldoen aan de criteria uit bijlage 1: B).
Product:	
Opmerking:	In art. 9 van de Deltawet (Stb. 1958, 246) is een aantal werken van deze goedkeuring vrijgesteld.

(.25) Overeenkomsten andere overheden

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het sluiten van overeenkomsten met andere overheden met betrekking tot de uitvoering van werken.
Periode:	(1945-)
Bron:	(o.a.) M. Breedland, A. van Koeveren, <i>Natuurcompensatie bij Rijkswegen</i> (Deventer 1998) p.11.
Waardering:	V, 1 jr. na vervallen of vervanging bestuursovereenkomst (werken die voldoen aan de criteria uit bijlage 1: B).
Product:	Bestuursovereenkomst
Opmerking:	Het kan hier gaan om: <ul style="list-style-type: none">• aanvullende maatregelen bij de uitvoering van een project, zoals het aanleggen van natuurcompensatiegebieden;• medefinanciering van het project door betrokken overheden.

(.26) Selectie inschrijvers aanbesteding

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het selecteren en uitnodigen van inschrijvers of onderhandelingspartners bij aanbestedingen met voorafgaande selectie, bij onderhandse aanbestedingen en bij onderhandelingsprocedures.
Periode:	(1945-)
Bron:	Art. 30, 34 en 39, UAR 1986 (Stcrt. 1986, 118); art. 37, 45, 47 en 56, UAR-EG 1991 (Stcrt.. 1991, 228).
Waardering:	V, 7 jr. na financiële afwikkeling project.
Product:	
Opmerking:	Document(groep)en die hier bijvoorbeeld onder vallen zijn: <ul style="list-style-type: none">- Selectiecriteria externe ontwerpers;- Selectie inschrijvers;

(.27) Beschikbaar stellen bestek / nota van inlichtingen

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het voor inschrijving beschikbaar stellen van bestekken c.q. contracten en het opstellen van nota's van inlichtingen ter nadere invulling of wijziging van de bestekken van openbaar, onderhands of met voorafgaande selectie aanbestede werken.
Periode:	(1945-)
Bron:	Art. 7, 9, 30, 36 en 40, UAR 1986 (Stcrt. 1986, 118); art. 6, 10, 16, UAR-EG 1991 (Stcrt.. 1991, 228).
Waardering:	Aanleg en verbetering: V, 1 jr. na buitengebruikstelling, vervanging of sloop (werken die voldoen aan de criteria uit bijlage 1: B). Overig: V, 7 jr. na financiële afwikkeling project
Product:	
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none">• Vaststelling gebeurt afhankelijk van de hoogte van het inschrijvingsbedrag door de HID's of door de DG. Voor 1987 werden alle bestekken vastgesteld door de DG, sinds 1987 is de vaststelling steeds meer naar de HID's gemandateerd. Eind jaren negentig is het vaststellen volledig doorgemandateerd naar de HID's, maar ook op dit niveau vindt weer doormandatering plaats naar de projectleiders.• Bestekken worden gedrukt en aan potentiële inschrijvers verkocht.• Documenten of documentgroepen die hier onder vallen zijn bijvoorbeeld:<ul style="list-style-type: none">- bestek;- (concept-/gewaarmerkt) contract ;- nota van inlichtingen (bestekwijzigingsnota);- bijlagen bij het bestek: bestek-tekeningen, V&G-plan.

(.28) Openbare aanbesteding

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het openbaar aanbesteden van werken.
Periode:	(1945-)
Bron:	Art. 21, 24, 32, 36 en 40, UAR 1986 (Stcrt. 1986, 118); art. 28 en 29, UAR-EG 1991 (Stcrt.. 1991, 228).
Waardering:	V, 7 jr. na financiële afwikkeling project.
Product:	
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none">• Van de aanbesteding wordt proces verbaal-opgemaakt.• Openbare aanbesteding houdt in het openen van de inschrijvingen, het vaststellen van inschrijvingsbedragen en de keus voor een bepaalde aannemer.• Alle stukken betreffende de gekozen aannemer moeten worden geplaatst onder activiteit .29 (opdrachtverlening).• Documenten of documentgroepen die hier onder vallen zijn bijvoorbeeld:<ul style="list-style-type: none">- Inschrijvingsformulieren / biljetten;- Inschrijvingsstaat;- proces-verbaal van aan(/uit-)besteding;- proces-verbaal van aanwijzing;- uitbestedingsovereenkomst.

(.29) Opdrachtverlening op aanbesteding

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het verlenen van opdrachten aan inschrijvers op een aanbesteed werk.
Periode:	(1945-)
Bron:	Art. 24, 32, 36 en 40, UAR 1986 (Stcrt. 1986, 118); art. 32, 52 en 64, UAR-EG 1991 (Stcrt.. 1991, 228).
Waardering:	Aanleg en verbetering: V, 1 jr. na buitengebruikstelling, vervanging of sloop (werken die voldoen aan de criteria uit bijlage 1: B). Overig: V, 1 jr. na financiële afwikkeling project
Product:	Zie opmerking.
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none">• In art. 24 UAV 1986 zijn de criteria op basis waarvan de aannemer wordt gekozen aangegeven, over het algemeen wordt de opdracht verleend aan de laagste inschrijver.• Documenten of documentgroepen die hier onder kunnen vallen zijn bijvoorbeeld:<ul style="list-style-type: none">- gunningsvoorstel (BD);- opdrachtbrief (BD);- gunningsbrief;- contract + bestekdocumenten;- Inschrijvingsbescheiden geselecteerde aannemer.

13.6 Contractuitvoering

Als het tracé planologisch door de betrokken lagere overheden is ingepast en het project technisch door de Regionale Directie van Rijkswaterstaat is uitgewerkt kan een project door de minister van Verkeer en Waterstaat in het realisatieprogramma van het MIT worden opgenomen. Dit programma omvat projecten die in uitvoering zijn of die het volgend begrotingsjaar in uitvoering worden genomen.

De werkzaamheden van Rijkswaterstaat bestaan in deze fase vooral in het toetsen van de contractverplichtingen. Dit gebeurt door dagelijkse controle op de bouwplaatsen en door registratie van geleverde materialen, producten en grondstoffen. De controle of de aannemer(s) aan de prestatie voldaan hebben wordt door de Directie UAV verricht en mondt uit in prestatieverklaringen.

Het kan soms noodzakelijk zijn om schadevergoedingen aan te bieden als compensatie voor bepaald overheidshandelen. Dit kan het gevolg zijn van het feit dat de rechter in voorkomende zaken vaak zal concluderen dat zekere vormen van overheidshandelen, hoe zeer ook in het algemeen belang, toch onrechtmatig zijn. In de bestuurswetgeving wordt vaak de schadevergoeding in aparte artikelen geregeld (zie bijvoorbeeld de artikelen 16 en 18 van de Rivierenwet en artikel 14 van de Wegenwet). Binnen Rijkswaterstaat is de Regeling nadeelcompensatie Rijkswaterstaat¹⁵ van belang. Deze regeling is een buitenwettelijk instrument (beleidsregel) dat binnen de Rijkswaterstaat gehanteerd wordt bij schadevergoedingen ter zake van rechtmatig overheidshandelen. Deze regeling stamt uit 1991 en is de voortzetting van het beleid terzake zoals dat in 1974 voor het eerst werd vastgelegd in het handboek "Onteigening en schadevergoeding bij rechtmatige overheidsdaad".

¹⁵ Stcrt 1991, 251.

Activiteiten

(.30) Uitvoeringsbesluit	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het verlenen van toestemming voor de start van het daadwerkelijk uitvoeren van een project.
Periode:	(1945-)
Bron:	Ministerie van Verkeer en Waterstaat, <i>MIT Projectenboek</i> (Den Haag 2002) pg. 9; Minister van Verkeer en Waterstaat (HKW), <i>SNIP, Spelregels voor natte infrastructuurprojecten</i> (Den Haag 2002) p. 14.
Waardering:	V, 20 jr. na onherroepelijk worden besluit (werken die voldoen aan de criteria uit bijlage 1: B).
Product:	Besluit
Opmerking:	Deze beslissing ligt op ministerie-niveau en vormt het vijfde beslismoment in de MIT/SNIP-procedure.

(.31) Afsluiten wijzigingsovereenkomst aannemer	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het afsluiten van wijzigingsovereenkomsten met aannemers van uitbestede werken.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews.
Waardering:	Aanleg en verbetering: V, 1 jr. na buitengebruikstelling, vervanging of sloop Overig: V, 1 jr. na financiële afwikkeling project
Product:	Zie opmerking.
Opmerking:	Document(groep)en die hier bijvoorbeeld onder kunnen vallen zijn: <ul style="list-style-type: none">- Wijzigingsovereenkomst;- Staten van meer- en minderwerk.- Contractmutatieformulieren.

(.32) Opstellen uitvoeringsplannen	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het opstellen van plannen ten behoeve van de uitvoering van werken.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews.
Waardering:	V, 7 jr. na financiële afwikkeling project.
Product:	Zie opmerking.
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none">• Er bestaat een reeks van dit soort uitvoeringsplannen. Voorbeelden zijn:<ul style="list-style-type: none">- Afwateringsplan;- Waterhuishoudingsplan;- Sloopplan;- Etc.

(.33) Aanschaf materiaal

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het aanschaffen van materiaal ten behoeve van de uitvoering van aanleg, beheer en onderhoud van RWS-objecten.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews.
Waardering:	V, 7 jr. na financiële afwikkeling project.
Product:	
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none"> • Het gaat hier om de aanschaf van materiaal door Rijkswaterstaat. • De inbreng van het Hoofdkantoor bestaat uit de machtiging van voorgenomen uitgaven (tot 1987, daarna stapsgewijs in afnemende mate) en advisering met betrekking tot de doelmatigheid van voorgenomen uitgaven. • Documenten die hier bijvoorbeeld onder kunnen vallen zijn: <ul style="list-style-type: none"> - boekingsformulieren.

(.34) Toezicht / registratie materialen en producten

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het toezien op en registreren van de levering en het gebruik van materialen en producten.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews.
Waardering:	V, 7 jr. na financiële afwikkeling project.
Product:	Zie opmerking.
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none"> • Documenten die hier bijvoorbeeld onder kunnen vallen zijn: <ul style="list-style-type: none"> - Certificaten; - Bewijzen van oorsprong; - Garanties aannemer of leverancier; • Voor toezicht op levering van grondstoffen en bouwstoffen, zie activiteit .35.

(.35) Toezicht / registratie bouwgrondstoffen

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het toezien op en registreren van de levering en het gebruik van (bouw-)grondstoffen.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews
Waardering:	V, 30 jr. na financiële afwikkeling project.
Product:	Zie opmerking.
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none"> • Secundaire grondstoffen zijn grondstoffen die hergebruikt worden. Over het algemeen zal het gaan om zogenaamde IBC-stoffen (Isoleren, Beheren en Controleren). • Doelstelling hierbij is de terugdringing van het gebruik van oppervlaktedelfstoffen en het voorkomen van misbruik van de toepassing van de (bijna per definitie) vervuilde secundaire grondstoffen. • Document(groep)en die hier bijvoorbeeld onder kunnen vallen zijn: <ul style="list-style-type: none"> - Certificaten (bouw)grondstoffen; - Registratiegegevens grondstoffen; - Bewijzen van oorsprong grondstoffen; - Kwaliteitsverklaringen grondstoffen; - Interne beleidsbeslissingen m.b.t. cat. 2 bouwgrondstoffen; - gegevens omtrent immissie in de bodem - Weegbonnen.

(.36) Behandeling claims van aannemers

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het behandelen van financiële claims van aannemers.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews
Waardering:	V, 7 jr. na financiële afwikkeling project.
Product:	
Opmerking:	

(.37) Behandelen klachten/bezwaren belanghebbenden

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het behandelen van klachten en bezwaren van belanghebbenden.
Periode:	(1945-)
Bron:	Algemene wet bestuursrecht (Stb 1992, 315).
Waardering:	V, 20 jr. na schikking of onherroepelijk worden rechterlijke uitspraak
Product:	Zie opmerking.
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none">• Deze activiteit vindt gedurende het hele project plaats.• Document(groep)en die hier bijvoorbeeld onder kunnen vallen zijn:<ul style="list-style-type: none">- (schade)meldingen;- klacht- en bezwaarbrieven;- bouwkundige opnamerapporten.

(.38) Toekennen schadevergoedingen

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het op aanvraag toekennen van schadevergoedingen ten behoeve van de compensatie van geleden schade ten gevolge van door de RWS uitgevoerde activiteiten, die redelijkerwijze niet geheel ten laste van de aanvrager mag komen.
Periode:	(1945-)
Bron:	Art. 2, Regeling nadeelcompensatie Rijkswaterstaat (Stb 1991, 172), art. 49, Wet op de Ruimtelijke Ordening (Stb 1962, 286).
Waardering:	Bij toekenning: V, 7 jr. na onherroepelijk worden beschikking. Bij weigering: V, 1 jr. na onherroepelijk worden beschikking.
Product:	Beschikking
Opmerking:	

(.39) Voeren van rechtsgedingen

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het voeren van rechtsgedingen met belanghebbenden in verband met de uitvoering van waterstaatswerken.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews
Waardering:	V, 20 jr. na schikking of onherroepelijk worden rechterlijke uitspraak (werken die voldoen aan de criteria uit bijlage 1: B).
Product:	
Opmerking:	Onder belanghebbenden worden zowel burgers als aannemers verstaan.

(.40) Opleveringsbesluit

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het vaststellen van de opleveringsgereedheid van infrastructurele werken.
Periode:	(1945-)
Bron:	§8, lid 5, §9, §10, UAV 1989; Ministerie van Verkeer en Waterstaat, <i>MIT Projectenboek</i> (Den Haag 2002) pg. 9; Minister van Verkeer en Waterstaat (HKW), <i>SNIP, Spelregels voor natte infrastructuurprojecten</i> (Den Haag 2002) p. 14.
Waardering:	V, 20 jr. na onherroepelijk worden besluit (werken die voldoen aan de criteria uit bijlage 1: B).
Product:	Besluit
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none"> • Het besluit over de opleveringsgereedheid houdt in dat het werk geaccepteerd is en vormt tevens de formele eindafrekening van het project (beslismoment 6 MIT/SNIP). Het vormt hiermee ook de financiële afronding van een project. • Document(groep)en die hier bijvoorbeeld onder vallen zijn: <ul style="list-style-type: none"> - aanvraag uitstel van oplevering; - bewijs van oplevering; - evaluatierapporten; - eindrapportages; - staat van afrekening; - nota opdrachtbeëindiging; - slotprotocol van financiën (BD).

13.7 Projectbeheersing

De uitvoering van werken door aannemers etc. wordt door de Rijkswaterstaat begeleid. De begeleiding kan afhankelijk van de omvang van het werk diverse vormen aannemen. Zo kan er een eenvoudige inspectie plaatshebben (bijvoorbeeld bij klein onderhoud) of er kan een omvangrijk projectbureau worden ingesteld, zoals dat bij de stormvloedkering in de Nieuwe Waterweg is gebeurd.

Ook de aard van de toetsing kan verschillen. In het verleden werd vaak de eind- en tussenresultaten getoetst. Tegenwoordig wordt steeds meer het proces volgens welk het product tot stand komt, getoetst. Dit sluit aan bij het moderne kwaliteitsdenken. Van de aannemers wordt dan over het algemeen geëist dat ze aan een ISO-norm uit de 9000-serie of een vergelijkbaar systeem voldoen. De toetsing gebeurt dan door middel van audits, toetsen en steekproeven die door of vanwege de Rijkswaterstaat worden uitgevoerd en die zich vooral op de afloop van het proces richten. De audits etc. worden uitgevoerd aan de hand van de door de aannemers opgestelde kwaliteitshandboeken die onder andere gebaseerd zijn op algemene eisen, die door de Rijkswaterstaat in alle gevallen gehanteerd worden en op voor een bepaald project gerichte specifieke eisen. De specifieke eisen zullen over het algemeen deel uitmaken van het bestek. Het RWS-beleid op het gebied van de kwaliteitszorg wordt binnen de Dienst Weg en Waterbouwkunde opgesteld.

Activiteiten

(.41) Maken projectplanning

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het maken van (deel-)projectplanningen.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews
Waardering:	V, 7 jr. na financiële afwikkeling project.
Product:	Zie opmerking.
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none"> • Planningen kunnen deel uitmaken van het projectplan. • Het gaat hier om de volgende soorten planningen: <ul style="list-style-type: none"> - tijdsplanningen; - activiteitenplanningen; - capaciteitsplanningen; - financiële/budgetplanningen; - uitvoerings-/werkplanningen.

(.42) Toezicht uitvoering werk	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het houden van toezicht op de uitvoering van werken door derden.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews
Waardering:	V, 7 jr. na financiële afwikkeling project.
Product:	Zie opmerking.
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none"> • Het gaat hier om het toetsen van de rechtmatigheid van de (deel)resultaten van de opdracht of het contract. De term “directievoering” wordt vaak gehanteerd voor dit proces. Een groot deel van de interne contractadministratie komt voort uit deze activiteit. Voor controle van de levering van hoeveelheden materiaal, producten en grondstoffen, zie activiteit .34 en .35; • Hier valt ook onder het verlenen van toestemming aan de opdrachtnemer tot het treffen van tijdelijke voorzieningen (bouwketen e.d.). Als hiervoor een Wbr-vergunning moet worden aangevraagd, zie activiteit .22 (aanvraag) of handeling 874 (verlening). • Document(groep)en die hier bijvoorbeeld onder kunnen vallen zijn: <ul style="list-style-type: none"> - zakboekjes; - weekrapport; - bouwverslagen; - formulier B; - urenbriefjes; - boekingsformulieren; - zekerheidstelling aannemer.

(.43) Bijhouden afwijkingen	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het bijhouden en vastleggen van gemaakte afwegingen en afwijkingen gedurende de loop van een project.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews
Waardering:	V, 7 jr. na financiële afwikkeling project
Product:	Zie opmerking.
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none"> • De afwijkingen worden meestal vastgelegd in een logboek. • Voor het vastleggen van meerwerk in een wijzigingsovereenkomst met de opdrachtnemer, zie activiteit .31; • Document(groep)en die hier bijvoorbeeld onder vallen zijn: <ul style="list-style-type: none"> - Logboeken; - Afwijkingrapporten.

(.44) Kwaliteitsborging uitvoering werk	
--	--

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het borgen van kwaliteit door middel van toetsingen, audits en steekproeven bij uitvoering van werken door derden.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews
Waardering:	V, 7 jr. na financiële afwikkeling project.
Product:	Zie opmerking.
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none"> • Door de Dienst Weg en Waterbouwkunde worden bijvoorbeeld kwaliteitsrapportages verzorgd met betrekking tot wegdek en wegbeschildering. • Document(groep)en die hier bijvoorbeeld onder vallen zijn: <ul style="list-style-type: none"> - Auditrapport; - geaccepteerde kwaliteitsregistraties van de opdrachtnemer; - Feitenrapport; - Probleem- /verbeterpunten; - Verbetermaatregelen.

(.45) Tussentijdse rapportages	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het verrichten van tussentijdse rapportages betreffende de voortgang van een (deel-) project.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews
Waardering:	V, 7 jr. na financiële afwikkeling project (werken die voldoen aan de criteria uit bijlage 1: B).
Product:	Zie opmerking.
Opmerking:	Document(groep)en die hier bijvoorbeeld onder vallen zijn: <ul style="list-style-type: none"> - Voortgangsrapportages; - Fase-rapporten (bijv. rapport verkenningsfase); - Externe voortgangsrapportages (bijv. voortgangsrapportage Grote Projecten);

(.46) Naamgeving aan RWS-werken	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het geven van een naam aan rijkswaterstaatswerken.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews
Waardering:	V, 1 jr. na buitengebruikstelling, vervanging of sloop (werken die voldoen aan de criteria uit bijlage 1: B).
Product:	
Opmerking:	

(.47) Publicatie en voorlichting	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het aankondigen van voorgenomen infrastructurele werken en het voorlichten van belanghebbenden daaromtrent.
Periode:	(1945-)
Bron:	(o.a.) Art. 6 en 28, UAR 1986 (Stcrt. 1986, 118); art. 9, 35, 42, 58, UAR-EG 1991 (Stcrt.. 1991, 228); Art. 15 en 18, Rivierenwet (Stb. 1908, 339), vervallen in 1999 (Stb. 1999, 646).
Waardering:	V, 1 jr. na financiële afwikkeling project.
Product:	
Opmerking:	Publicatie en voorlichting vinden gedurende de hele loop van het project plaats. Hieronder valt dus ook de voorlichting tijdens de planstudie-fase, de aankondiging van de aanbesteding en de voorlichting tijdens de uitvoering van werken.

(.48) Project-overleg	
------------------------------	--

Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het voeren van intern en extern project-overleg.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews
Waardering:	Aanleg en verbetering: V, 1 jr. na buitengebruikstelling, vervanging of sloop Overig: V, 1 jr. na financiële afwikkeling project
Product:	
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none"> • Hieronder valt: <ul style="list-style-type: none"> - intern projectoverleg; - extern projectoverleg met bijv. aannemers en andere overheden; - algemene interne en externe correspondentie.

13.8 Overdracht

Als de uitvoering van een waterstaatswerk gereed is, draagt de uitvoerende afdeling van de Regionale Directie de weg over aan de wegbeheerder. In de meeste gevallen zijn dit de dienstkringen van Rijkswaterstaat. De uitvoerende afdeling van de Regionale Directie maakt hiervoor een nota van overdracht, waarin onder meer het onderhoudsplan, revisietekeningen, technische gegevens, regelingen, overeenkomsten, vergunningen, etc. zijn opgenomen.¹⁶

Het kan voorkomen dat na de oplevering er nog een aantal mankementen aan het licht komen. De aannemer kan voor het verhelpen hiervan niet meer verplicht worden, zodat Rijkswaterstaat deze nazorg zelf moet verrichten. De overdracht vindt pas plaats als de nazorg-werkzaamheden verricht zijn.

¹⁶ Minister van Verkeer en Waterstaat (Hoofdkantoor/Bouwdienst), *Wegontwerpproces hoofdwegen*, Apeldoorn 2000, p. 93.

Activiteiten

(.49) Overdragen uitgevoerde werken	
Actor:	Minister van Verkeer en Waterstaat
Activiteit:	Het overdragen van uitgevoerde werken.
Periode:	(1945-)
Bron:	Interviews
Waardering:	V, 1 jr. na buitengebruikstelling, vervanging of sloop (werken die voldoen aan de criteria uit bijlage 1: B).
Product:	Zie opmerking.
Opmerking:	<ul style="list-style-type: none">• Bij oplevering wordt een proces-verbaal van overdracht opgemaakt.• Bij overdracht van een uitgevoerd werk worden veel gegevens overgedragen, die van belang zijn voor beheer en onderhoud van het werk. Het gaat dan bijvoorbeeld om:<ul style="list-style-type: none">- As Built tekeningen;- Nota's kritische onderdelen;- Nulinspectie;- Technische en functionele specificaties;- Ontwerpuitgangspunten t.a.v. levensduur object en onderhoudsgevoeligheid;- Beproeving- en keuringsrapporten;- Onderhoudsplan/Draaiboek onderhoud;- Onderhoudsvorschriften;- Bedieningsinstructies.

